

6104

۱۹۵۵

۱

۴۸

باقی

الاسم

www.ketab.ir

ولایت فقہ

نویسنده: سید عبدالعزیز دیالمه
ویراستار: تحریر وپروفسور سام (سید میثم طباطبائی)
صفحه آرا: حسین قاسمیان
طرح جلد: محمدصادق صالحی
ناشر: دفتر نشر معارف
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸
شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
شابک: ۵-۲۴۴-۴۴۱-۶۰۰-۹۷۸
قیمت: ۷۰۰۰ تومان

- اراک: ۰۸۶-۲۲۲۲۹۰۴۸ ■ ارومیه: ۰۴۴-۲۲۲۵۴۶۶۱ ■ اصفهان: ۰۳۱-۲۲۲۵۱۳۴۱ ■ اهواز: ۰۶۱-۲۲۲۲۸۰۰۰ ■ ایلام: ۰۸۴-۲۲۲۶۴۸۵۷ ■ بجنورد: ۰۵۸-۲۲۲۶۲۲۷۸ ■ بندرعباس: ۰۷۶-۲۲۶۱۷۵۵۷ ■ بیرجند: ۰۵۶-۲۲۶۲۳۵۱۲ ■ تهران: ۰۲۱-۸۹۱۱۲۱۲ ■ رشت: ۰۱۴-۲۲۲۲۶۵۶۹ ■ زاهدان: ۰۵۴-۲۲۲۲۸۸۷۹ ■ زنجان: ۰۲۴-۲۲۲۶۶۲۵ ■ ساری: ۰۱۱-۲۲۲۶۲۲۳۰ ■ سمنان: ۰۱۳-۲۲۶۵۳۲۱۱ ■ شهرکرد: ۰۲۸-۲۲۲۵۰۰۰۴ ■ شیراز: ۰۷۱-۲۲۲۶۶۱۴ ■ قزوین: ۰۲۸-۲۲۲۴۰۰۷۶ ■ قم: ۰۲۵-۲۲۷۶۲۷۵۷ ■ کرمان: ۰۲۴-۲۲۲۲۱۴۶۶ ■ کرمانشاه: ۰۸۴-۲۲۲۳۸۴۱۱ ■ کرگان: ۰۱۷-۲۲۲۲۷۸۸۰ ■ مشهد: ۰۵۱-۲۲۲۲۰۱۱۹ ■ یاسوج: ۰۷۶-۲۲۲۲۴۰۰۳ ■ یزد: ۰۲۵-۲۲۲۳۰۳۳۱

@NashreMaaref

E-mail: info@nashremaaref.ir

www.nashremaaref.ir

مکتبہ

مقدمه

گام زدن در مسیر احیای اندیشه دینی، لزوماً نیازمند گذر عمر و تجربه های طولانی نیست، بلکه درک عمیق رفتارهای پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله، امامان شیعه علیهم السلام، دست پرورده های آنان و علمای مکتب، می تواند در سنین جوانی نیز به دست آید؛ به همین سبب می توان در این مسیر، رد پای جوانی مخلص همچون شهید دکتر دیالمه را دید و طنین صدای دردمندش را شنید، آنگاه که حرکت خود را «احیای تفکرات شیعی» نامید.

او همه کس بود و هیچ نبود؛ زیرا با وجود کسب دانش عمیق در فهم دین، ادعایی نداشت. وی راه میان بُری را که خود در جوانی برای فهم دقیق دین پیموده بود، سخاوتمندانه به دیگران نیز نشان داد.

شهید دیالمه ادعای عارف پیشگی نداشت، اما از معرفت بهره مند بود. فیلسوف مسلک نبود، ولی در خردورزی کم نظیر بود. دنیاگریز نبود، اما دنیایش با دنیای جوانان

هم‌سن‌وسالاش متفاوت بود. مرزبندی‌اش با گروه‌ها و تشکّل‌هایی که با اسلام زاویه داشتند، روشن بود و درعین حال، بیش از خود آنان، بر افکار انحرافی و اندیشه‌های باطلشان تسلط داشت. پشتوانه صلابتش در روز، اشک‌های عاجزانه شب‌هایش بود.

او رسول اندیشه‌ای بود که آن را با همه وجود باور داشت؛ مُروّج مکتبی بود که خود تربیت یافته آن بود و راهبر راهی که پیش از دیگران رهرو آن بود.

بصیرت‌مندی، بی‌اعتنایی به دنیا، حرص ورزیدن برای هدایت دیگران، تواضع و مهربانی، دانش وافر، سعه صدر، شجاعت و مکتبی تمام با وقار، تنها بخشی از کاریزمای شخصیت پرنفوذ او بود چنان‌که حتی آنان که طالب راه او نبودند، خودش را می‌خواستند!

آغاز درخشش شهاب و جرش، در سال‌های اوج‌گیری اختناق و استبداد رژیم منحوس پهلوی در این آب و خاک بود و اوج نورافشانی‌اش در بحبوحه شبیخون بر اندیشه نسلی بود که اگر جهت نمی‌یافت، به تاراج افکار شیطانی و انتفاطی می‌رفت.

سال‌های ۱۳۵۶ تا ۱۳۵۷ نقطه عطف انقلاب اسلامی است؛ زیرا در آن سال‌ها، اسلامیت نهضت در حال هویت‌یابی بود و انقلابیون مسلمان در حال نیرومند شدن بودند. شعارهای اسلامی و خط‌مشی رهبر کبیر انقلاب، حضرت امام خمینی رحمه الله، برای توده‌های مردم بیش از پیش اهمیت

می یافت و گرایش ها به سمت وسوی بازفهمی ارزش های اسلامی در اوج بود.

این گرایش و اقبال عمومی در فضای اجتماع، به ویژه در میان قشر دانشجوی و فرهیخته، بستری را برای افراد و گروه های مختلف مهیا می کرد تا خواسته های حزبی، فردی و گروهی خود را با شکلی از دین بیامیزند و به جامعه عرضه کنند.

نامتوازن بودن رشد سیاسی جوانان با رشد دینی آنها، درست اندیشیدن را در معرض تهدید سیاست زدگی قرار داده بود. به گونه ای که جریان های ناسالم سیاسی، با برچسب های مذهبی، هریک از افراد جامعه را به راهی که خود می خواستند، فرامی خواندند. گروهک های انحرافی می کوشیدند بر جایگاه های فرهنگی و انقلابی، قدرت و تسلط یابند و این همان چیزی بود که شهید دیالمه را درباره آینده اسلام و انقلاب اسلامی به شدت نگران می کرد؛ یعنی افتادن انقلاب به دست نااهلان!

دیالمه با نگاه جامعه ش به ضعف های فکری و انحراف های موجود در جامعه آن روز، چاره را در دو حرکت می نمودید:

۱. ارائه مفاهیم صحیح دینی و تبیین آن برای نسل جوان؛

۲. به نقد کشیدن اندیشه های انحرافی و التقاطی.

او سنگر سازی برای حفظ و اعتلای اندیشه دینی را از آشفته ترین بازار آن روز، یعنی دانشگاه، آغاز کرد. «معیار بخشی» ویژگی مهم کلاس های درس شهید دیالمه بود تا مخاطبان اش را با شاخص ها و موازین دینی آشنا سازد؛ با این هدف که در

دام گروه‌ها و جریان‌های ضد اسلامی مطرح آن روز جامعه گرفتار نشوند.

باید توجه کرد که مخاطبان شهید دیالمه، نسل جوان دانشگاهی بودند که اطلاعات دینی آنها اندک بود و معیاری برای شناخت حق از باطل نداشتند؛ از این رو نگاه شهید دیالمه، موضوع محور نیست تا هر بحثی که خود بر آن تسلط دارد، بیان کند، بلکه مسئله محور است. او بیش از آن که بیندیشد چه بگوید، در پی آن است که چرا بگوید و محتوایی که در کلاس درس او مطرح می‌شود، پاسخ‌گوی کدام نیاز مخاطب است.

مروری بر عناوین سخنرانی‌های شهید، اثبات‌کننده همین حقیقت است. او با طرح مباحثی چون: **انسان خلوت و خلوت انسان، طراح هدایتی، مذهب در بوتۀ تاریخ، انسان در قالب زمان، و الیناسیون (از خود بیگانه‌گی جامعه)**، در پی ترسیم انسان‌شناسی اسلامی و نقش مذهب در زندگی آدمی بود و در این باره، دیدگاه‌هایی که ریشه‌نیاز به مذهب را در نظریۀ ترس، طبقۀ حاکم و طبقۀ محکوم، نظریۀ فروید، مطرح می‌کردند، به چالش کشید.

او برای نخستین بار در سطح دانشگاه، به جای طرح مباحثی مانند «جامعۀ بی طبقۀ توحیدی» و «خودسازی انقلابی» که عناوین رایج آن روز بودند از «صیورت انسان بر صراط مستقیم» سخن گفت و با طرح ضوابط حرکت در این راه، از جمله زهد، آزاداندیشی، صبر، توکل، شفاعت، فقر، قضا

و قدر، امام و انتظار، مفاهیم اصیل و دقیق شیعی و تفاوت آن با مفاهیم دیگر را بازخوانی کرد^۱ تا نشان دهد دغدغه‌ها و دل‌مشغولی‌های او از سنخی دیگر است و می‌کوشد نقشه راهی را که قرآن کریم برای سعادت انسان بیان داشته، ترسیم نماید.

این مباحث که پیش از انقلاب، طی سال‌های ۵۲-۵۶ در جمع‌های کوچک دانشجویی آغاز شده بود، پس از پیروزی انقلاب اسلامی با مساعد شدن فضای دانشگاه، در جلسات گسترده‌تری مطرح شد و جنبه عمومی و رسمی یافت. عناوین در تهنیت‌بن‌ثقلین، رساله حقوقیه امام سجاد (علیه السلام)، اگر فاطمه (علیها السلام) نبود، جایگاه و موقعیت زن در جامعه اسلامی و ده‌ها عنوان دیگر که امروزه به آسانی در نوشته‌ها و سخنرانی‌های سایر محققان یافت می‌شود، از زبان شهید مطرح شد؛ عناوینی که در میان جوانان هم عصر او مطرح نبود و در نسل دانشگاهی غریب می‌نمود.

آنچه ضرورت ژرف‌اندیشی در زندگی شهید دیالمه را بیشتر می‌کند آن است که «مطالعات دینی»، تخصص دانشگاهی او نبود.^۲ او دانشجوی رشته الهیات و گرایش‌های مرتبط با طلبه حوزه علمیه نبود تا تلاش‌های او حرکتی در راستای فعالیت‌های علمی-تخصصی او به شمار آید، بلکه آنچه دیالمه را واداشت تا به «مباحث دینی» وارد شود، احساس تکلیف دینی به عنوان

۱. این مجموعه سخنان در سال ۱۳۹۵ در ۹ جلد به چاپ رسید.

۲. رشته دانشگاهی شهید، دکترای داروسازی از دانشگاه فردوسی مشهد بود.

یک مسلمان پیرو مکتب اهل بیت (علیهم السلام) بود. به باور او، فهم دقیق دین و مسئولیت ترویج آن به قدر توان، تکلیف همه مسلمانان است؛ از این رو با سبک زندگی خود، افقی فراروی نسل جوان گشود که در آن، مسئولیت دینی، فراتر از هر تخصص و رشته علمی، محور همه تلاش‌ها و معنای زندگی است. در این میان، دغدغه چشم‌انداز آینده اسلام و انقلاب اسلامی با تکیه بر اندیشه‌های شیعی، از نگاه تیزبین شهید دیالمه محقق نماند؛ زیرا او دست‌هایی که نابودی این حرکت را هدف خود قرار داده بودند، به خوبی شناخته بود.

مباحثی هم چون اسلام قدرت بزرگ فردا، آمریکا طراح استراتژی سقوط اسلام و مبارزات ضد امپریالیستی، مرجعیت و روحانیت، ولایت فقیه و آزادی چیست، گویای همین حساسیت و آینده‌نگری شهید بود. خطری که او از ناحیه نظریات التقاطی حس می‌کرد سبب شد برخی گروه‌ها و جریان‌های انحرافی که مواضع رسمی مکوب و منتشر شده داشتند، به‌طور مستقیم در معرض طرح و نقد شهید قرار بگیرند. مرام‌نامه‌های کمونیستی، تبیین جهان، تعظیم امامت و بعثت دائمی،^۲ قیام موسی (علیه السلام)، طلوع زن مسلمان و...

۱. سلسله کتب مبانی ایدئولوژیک سازمان منافقین (سازمان مجاهدین خلق) که در یازده جلسه سخنرانی، با عنوان «تبیین تبیین جهان» به نقد کشیده شد.

۲. دو عنوان از کتب منتشر شده ابوالحسن بنی‌صدر که شهید دیالمه قبل از ریاست جمهوری بنی‌صدر آنها را به نقد کشید.

۳. به قلم زهرا رهنورد که به وسیله شهید دیالمه به نقد کشیده شد.

از جمله اندیشه‌های مکتوبی بود که شهید دیالمه در آنها امتزاج و التقاط حق و باطل را به خوبی دید و با برگزاری جلسات مشروح نقد، فاصله آن‌ها با حقیقت اسلام را به خوبی تبیین نمود. این تلاش به مفهوم واقعی کلمه، «برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی» در دانشگاه و در متن جامعه بود.

اکنون با گذشت بیش از سه دهه از زمان طرح این مباحث، همچنان جامعه اسلامی تشنه کلام زلال شهید در ترسیم خط اصل اسلامی-شیعی و مبانی انقلاب اسلامی است؛ امری که ضرورت چاپ و نشر آن اندیشه‌ها را بیش از پیش آشکار کرده است.

براین اساس در دوره دوم انتشار سلسله سخنرانی‌های شهید، عناوین طراح هدایتی، انسان در قالب زمان، از خودیگانگی جامعه، مذهب در بوتۀ تاریخ، ربوبیت، معرکه اصلی انبیا (علیهم السلام)، مرجعیت و روحانیت، ولایت فقیه، اسلام و مبارزات ضد امپریالیستی، و اسلام قدرت بزرگ فردا تقدیم نسل جوان شده است.

گرچه مطالعه این مجموعه، لذت شنیدن و جرعه جرعه نوشیدن همه لحظات حضور در درس شهید را ندارد، اما بی‌گمان گزیده‌ای مکتوب از آن فریادهای خالصانه، همچنان روشنگر راه جویندگان حقیقت خواهد بود.

مرکز نشر آثار و اندیشه‌های شهید دکتر دیالمه

www.ehya-e-saghalain